

vsake uporabe helikopterjev v turistične in smučarske namene, podprla pa je helikoptersko reševanje in oskrbo postojank. Dotaknila se je tudi problema panoramskih poletov in obremenitev v okolici letališč, predvsem na primeru Bovca. Tudi v dokumentu »Slovenski gorski svet in planinska organizacija« je svoje mesto našel problem helikopterske oskrbe postojank. Še najbližje je učinkoviti zakonski omejitvi zračnega prometa Zakon o TNP (Uradni list SRS 17/81), ki prepoveduje presegati maksimalne ravni hrupa 50dB(A) čez dan in 45 dB(A) ponoči oziroma v osrednjem območju 45 dB(A) podnevi in 40dB(A) ponoči. Izjema je le opravljanje rednih dejavnosti v narodnem parku in reševanje z letali ali helikopterji, uporaba vojaških letal v izjemnih razmerah ter aerosnemanje v okviru geodetskih del. Osnova za ta določila zakona je Odlok o maksimalno dovoljenih ravneh hrupa za posamezna območja naravnega in bivalnega okolja ter za bivalne prostore (Uradni list SRS 29/80). Seveda pa TNP obsega le del našega gorskega sveta, drugi deli pa so razen že omenjenega odloka tudi brez te zaščite.

DOVOLJENO IN PREPOVEDANO

Na podlagi vsega povedanega se zavzemam za naslednje cilje:

- Na nebu nad našim gorskim svetom je potrebno zračni promet (malo aviacijo) čim bolj omejiti.
- Vzpostaviti je treba učinkovito kontrolo zračnega prometa, kar je osnova za morebitno omejevanje.
- Vsako širjenje letaliških zmogljivosti v alpskem svetu je nesprejemljivo.

KONFERENCA IUCN »IZOBRAŽEVANJE ZA TRAJNOSTEN TURIZEM«

PROBLEMI GORSKEGA SVETA

EDO KOZOROG

Konec septembra, od 17. do 24., je bila v Sloveniji, v Kranjski Gori in Portorožu, mednarodna konferenca o izobraževanju za trajnosten turizem v okviru **IUCN (The world Conservation Union** - sedež Gland, Švica). To je mednarodna organizacija, ustanovljena leta 1948, v katero je včlanjenih 467 vladnih in nevladnih organizacij. Njeno glavno delovanje je skrb za ohranitev okolja oziroma naravnih virov. Ob začetku konference je Slovenija uradno postala članica IUCN.

Biotehniška fakulteta - oddelek za gozdarstvo že osem let sodeluje z njeno **Komisijo za izobraževanje in komuniciranje**, saj sodobno doktrino gospodarjenja z gozdom gozdarstvo

• Turistične polete z letali je treba omejiti na določene koridorje in določeno minimalno (relativno!) višino.

• Popolnoma je treba prepovedati uporabo ULL in motornih zrnjev v alpskem svetu.

• Prepovedati je treba uporabo helikopterjev v turistične in smučarske namene.

• Helikopter naj uporabljajo le za reševanje, v obrambne namene, za potrebe MNZ in za geodetska dela.

• Helikopter naj bi uporabljali tudi za oskrbo planinskih postojank, transport materiala in montažna ter gradbena dela na drugače nedostopnih mestih. Take polete naj bi časovno in prostorsko omejili. Uporaba helikopterja naj bi bila smotrna, usklajena med različnimi uporabniki storitev. Vzpostavili naj bi zračne koridorje, ki bi jih določili glede na potrebe uporabnikov, zahteve pilotov in seveda glede na zahteve naravovarstvenikov. Ti bi morali opredeliti mirna območja, kjer taki poleti ne bi bili dovoljeni. Določena naj bi bila tudi minimalna višina poleta, ki je v nekaterih zakonodajah postavljena na 300 metrov nad tlemi.

• Za potrebe oskrbe postojank in transporta materiala naj bi uredili primerna vzletišča. Za območje TNP je predlagano vzletišče na Pokljuki, druga dosedanja vzletišča (Mojstrana, Krma, Bohinj) pa naj bi opustili.

• Več pozornosti je potrebno posvetiti proučevanju biologije in ekologije ogroženih živalskih vrst, kar bi omogočilo bolj strokovno načrtovanje in omejevanje zračnega prometa.

• Z dopolnitvami k Zakonu o TNP oziroma z novim Zakonom o varstvu okolja je potrebno doseči zakonsko osnovo, ki bi omogočala celovito reševanje takih problemov na celotnem območju gorskega sveta.

širi tudi na gospodarjenje z gozdnato krajino in drugimi obnovljivimi naravnimi viri. Gozd je poleg morja in gora eden izmed najpomembnejših turističnih resursov v Sloveniji.

Zato je bila gozdarski fakulteti zaupana tudi organizacija letošnjega kongresa za **izobraževanje za trajnosten turizem** ali okolju prijazen turizem (sustainable tourism). Izraz eko-turizem ni identičen, saj slednji pomeni aktivnejše oblike turizma v rezervatih, pragozdovih, parkih, ki navadno potekajo pod strokovnim vodstvom.

Na konferenco je bilo prijavljenih 70 udeležencev, od tega 45 iz Slovenije. V predprijavi je bilo veliko več udeležencev iz tujine, vendar jih veliko ni prišlo zaradi razmer v »Jugoslaviji«. V resnici tudi večina tistih, ki so na konferenco prišli, niso točno vedeli, kam prihajajo.

POTEK KONFERENCE

Potovalna konferenca je na različnih primerih na poti iz Kranjske Gore v Portorož (prek Vršiča in po dolini Soče) ter na tujih izkušnjah z referati obravnavala izobraževanje kot temeljni pogoj za to, da ostane turizem na nekem območju trajnosten. Pogoj za to je, da so vsi štirje udeleženci v turizmu, to je okolje, lokalno prebivalstvo, turistični management in sami turisti, maksimalno usklajeni. Turizem je trajnosten le, če se okolje zaradi turizma ne pokvari, če prebivalstvo svojih navad preveč ne spremeni, turisti pa ne smejo biti le potrošniki, temveč turizem sprejemajo kot učenje (o naravi, tuji deželi, prebivalstvu...). Skratka, lokalno prebivalstvo in narava morata vplivati na turiste, ne pa obratno. To pa pomeni popolnoma drugačen pristop k turizmu. Pri vsem tem je seveda pomemben tudi zaslužek lokalnega prebivalstva, ki velikokrat le od turizma lahko živi na nekem območju.

Na nekaterih primerih v tujini smo videli, da tak način turizma že več let načrtno uvajajo, nekateri projekti pa že uspešno tečejo (npr. v Novi Zelandiji in na Škotskem). Drugi so predvsem predstavljali svoje programe zaščite okolja (predvsem v parkih in rezervatih) ter svoje probleme in izkušnje z množičnim ali industrijskim turizmom.

Na domačih primerih smo lahko videli oboje. Pozitivni primeri so na primer turizem na kmetijah, Škocjanske jame, Sečoveljske soline in delovanje Triglavskega parka. Več pa je primerov množičnega (industrijskega) turizma: smučišča v Kranjski Gori, planinstvo v Julijskih Alpah, kakajstvo na Soči ter obmorski turizem. Konferenca je skušala odgovoriti na vprašanje, kako vzgajati lokalno prebivalstvo, turistični management in same turiste. Vzganjanje je lahko formalno v šolah, tečajih ipd. in neformalno - v vsakdanjem življenju, zlasti pa v medijih.

Iz domačih referatov je bilo opaziti naslednje:

- Večina naših udeležencev na konferenci je imela tudi svoje referate, prisotni pa so bili večinoma le na dan svojega referata. Iz tega lahko sklepamo, da smo pripravljene le učiti druge, ne pa tudi obratno. Morebitni vzrok, da je bila participacija konference previsoka, odpade, saj je bilo veliko udeležencev tudi iz večine vzhodnih držav, ki so morali plačati tudi drago pot do Slovenije.
- Veliko domačih referatov je bilo namenjenih bolj promociji Slovenije in domačega kraja kot pa razmišljanju o problematiki, ki jo je obravnavala konferenca. Za konferenco je bilo to nekoliko moteče, čeprav je bilo nekaj takih referatov prav poučnih. V njih smo slišali, da pri nas še velikokrat merimo kakovost turizma v številkah (število nočitev, obiskovalcev, postelj...).
- Veliko lokalnih referatov je na koncu svoje

predstavitve svojega turističnega kraja izrazilo upanje, da bo konferenca rešila njihovo lokalno problematiko. Vendar je bila tema konference, kako in koga izobraževati, da bo turizem trajnosten, ne pa reševanje konkretnih primerov.

Iz vsega lahko povzamemo, da je bila konferenca s takim naslovom pri nas točno ob pravem času, vendar smo jo premalo izkoristili v pravi smeri.

Motor organizacije je bil **prof. dr. Boštjan Anko**, ki je svojo vlogo zares odlično izpeljal. Pri tem je imel nedvomno veliko težav, saj je bila predvidena že pred osamosvojitvijo.

V Kranjski Gori in na Vršiču je konferenca obravnavala predvsem probleme v gorskem svetu. Naši referenti so v Kranjski Gori predstavili problematiko gorskih smučišč, na Vršiču pa problematiko Triglavskega narodnega parka in množičnih gorskih dejavnosti. V Trenti je bil predstavljen tudi Informacijski center TNP v izgradnji.

V nadaljevanju objavljamo dva referata avtorja tega prispevka (prirejena in skrajšana), ki se najbolj dotikata problematike gorskega okolja.

VREDNOTE INDIVIDUALNIH GORNIŠKIH DEJAVNOSTI

Alpinizem je ena izmed najaktivnejših oblik udejstvovanja sodobnega človeka v gorskem svetu, ki temelji na individualnem odnosu do gorskega okolja. Združuje elemente igre, športa in dela in teži že k umetnosti in religiji (**Turna** 1930).

Čeprav se je množično planinstvo razvilo iz pionirskega alpinizma, ostaja na nivoju igre in teži k estetskemu, le izjemoma tudi športnim vrednotam. Večina drugih vrednot pa je povsem drugačnih kot pri alpinizmu in zato velikokrat prihaja z njim celo v konflikt.

Od časa, ko so tržaški botanik in evropski alpinist dr. Julius Kugy, filozof in samohodec dr. **Klement Jug**, pravnik, politik in publicist dr. **Henrik Tuma** in drugi s svojimi zgledi, vrednotami in dejanji postavili temelje slovenskemu alpinizmu, se je tudi alpinizem precej spremenil in tudi razvojno razcepil. V tem času so se dolgo razvijale polemike med etiki in estetici, ali je alpinizem tudi šport, danes pa nemalo plezalcev meni, da niso nič več kot športniki. Športne vrednote alpinizma so se torej zelo močno razvile, vendar so tudi vse bolj pod vplivom komercialnih medijev, za katerimi stojijo veliki izdelovalci opreme. Alpinizem kot šport in posredno tudi kot neintelektualno delo je torej prevladal nad igro, intelektualnim delom, nad umetnostjo in religioznostjo. Razvil se je iz športa osebnosti v tekmovalni šport. Ideologi niso več filozofi, ampak športne zvezde (alpinisti in plezalci, ki so okoli svojega individualnega pristopa do gora zgradili ideologijo, katero sku-

šajo prodajati sponzorjem). Posledica tega je stagniranje individualnega razmerja do gora; potrošna ideologija, ki je največji problem sodobnega sveta in obvladuje skoraj celoten šport, vse bolj obvladuje tudi alpinizem. Vse večja množičnost, ki je posledica komercializacije s strani proizvajalcev plezalne opreme, in pomanjkanje drugih vrednot je vzrok, da postaja tudi alpinizem vse manj okolju prijazen (predvsem v večjih plezalskih centrih). Gora in stena vse bolj postajata le športni objekt.

Zato je nujno, da se alpinizem - tako kot se je v preteklosti osvobodil pretiranega vpliva nacionalizmov - sedaj osvobodijo premočnih komercialnih vplivov in poleg športnih ohrani in obnovi tudi druge vrednote alpinizma, kot so etika in estetika, kultura, znanost, svoboda in lastna filozofija plezalcev. Kot so se nekoč alpinisti prodajali različnim političnim ideologijam in se na vrhovih slikali s političnimi voditelji, tako se danes prodajajo potrošni ideologiji in se prav tako slikajo z zaščitnimi znaki svojih sponzorjev. Razvoj alpinizma prehaja vse bolj pod vpliv proizvajalcev opreme, ki nanj vplivajo prek plezalskih revij, plakatov, športnih zvezd itd. Alpinistični dosežki vse bolj postajajo samo športni rezultati, namesto da bi se alpinizem promoviral tudi z raziskovalnimi, kulturnimi in estetskimi dosežki.

Vzporedno z alpinizmom se danes vse bolj razvijajo tudi druge alpinizmu sorodne individualne dejavnosti, med katerimi je vse več tudi povsem novih. Alpinizmu, turnemu smučarstvu, jamarstvu in drugim se danes pridružujejo še jadrno padalstvo, treking, gorsko kolesarjenje, kajakaštvo, gorski fotolov in druge, ki so še bolj odvisne od proizvajalcev opreme. Nekatere dejavnosti so novejšje in še nimajo razvite svoje filozofije ter postavljenih svojih vrednot. Zato je še večja nevarnost, da zapadejo pod vpliv medijev in množičnosti.

Za razvoj okolju prijaznih dejavnosti v gorskem okolju je torej zelo pomembno razvijanje, predvsem pa spoštovanje individualizma, ki je v odnosu do gora in okolja pozitiven. Pri tem se moramo zavedati moči medijev, ki lahko omogočijo prehod nekaterih pozitivnih vrednot na množično planinstvo, večinoma pa je obratno.

Literatura:

- Jug, K.**, 1928: O smotru alpinizma, Planinski vestnik, vol. 32, no. 4, pp. 3-5.
Ložar, R., 1933: Več alpinizma, Planinski vestnik, vol. 27, no. 6-7, pp. 228-231.
Torelli, A. 1932: Naš alpinizem, Turistovski klub Skala, pp. 1-4, Ljubljana.
Turna, H., 1930: Pomen in razvoj alpinizma, Turistični klub Skala, Ljubljana, 296 p.
 * 1989: Naša alpinistična misel, Alpinistični razgledi, Ljubljana, 211 p.

O ZIMI 1991/1992 IN PLAZU POD RODICO

ANALIZA NEKEGA SNEŽNEGA PLAZU

PAVLE ŠEGULA

Po podatkih Podkomisije za plazove IKAR je zima 1991/92 v deželah, ki jih povezuje, terjala mnogo manj življenj kot v preteklem letu. Razmere kaže preglednica 1.

Anglije, ČSSR, Liechtensteina in Slovenije ne omenjam, ker plazovi tamkaj niso terjali smrtnih žrtev.

Prednjačili so spet turni smučarji. Smučarji, ki z urejenih smučišč beže na svoje v deviški

Mrtvi v snežnih plazovih pozimi 1991/1992

Država	Planinci		Smučarji					Skupaj
	TS	A	VS	PIS	Ceste	Hiše	Razno	
Avstrija	7		2					9
Bolgarija		1						1
Francija	12	10	5			1		28
Italija	8	1					1	10
Nemčija	1							1
Norveška	2	1	1					4
Poljska		1						1
Španija	22			2				24
Švica	5		2		4		2	13
Kanada	2	2					2	6
ZDA	10	4	3		1		2	20
Skupaj	69	20	13	2	5	1	7	117

Legenda: TS = turni smučarji, A = gorniki, alpinisti brez smuč, VS = smučarji zunaj urejenih smučišč, PIS = smučarji na urejenih smučiščih.